

20 ביולי 2015

לכבוד
עו"ד חיים טורקל
היועץ המשפטי
עיריית באר שבע

שלום רב,

הנדון: איסור על הקרנת הסרט "רעד בעזה" באירוע של פורום דו-קיום בנגב

עמותת פורום דו-קיום בנגב לשוויון אזרחי פנתה אלינו בתלונה נגד האיסור שהטילה עיריית באר שבע על קיום אירוע, הכולל הקרנה של הסרט "רעד בעזה".

פורום דו-קיום בנגב לשוויון אזרחי הוקם בשנת 1997 על ידי תושבים ערבים ויהודים בנגב, במטרה לשמש מסגרת לשיתוף פעולה ערבי-יהודי כבסיס למאבק משותף לשוויון זכויות מלא בין ערבים ליהודים, המאפשר צדק חברתי וצדק חלוקתי לאוכלוסיות הנגב. בשנת 2006 הקצתה עיריית באר שבע לעמותה מקלט ציבורי כדי לקיים בו בית תרבות ערבי-יהודי (כמצוין בהסכם של העירייה עם העמותה מיום 30.3.06). בימים אלה מקיימת העירייה הליך לחידוש הקצאה של המקלט לעמותה.

ביום 12.7.15 עמד הפורום לקיים במקלט אירוע של הקרנת הסרט "רעד בעזה" ולאחריו דיון. המדובר בסרט תיעודי הולנדי, המתעד מפגשים של מומחה הולנדי לטיפול בטרואומה, שנפגש עם מטפלים ואנשי סיוע בעזה לאחר מבצע "עופרת יצוקה" ומסייע להם להתמודד עם אבל, פחד וטרואומה. ארגון אמנסטי אינטרנשיונל יזם הקרנות של הסרט, בשילוב דיון עם המומחה ועם במאי הסרט, בסינמטקים של תל אביב ושל שדרות וכן בעזה. כפי שפורסם, בעוד שההקרנה בסינמטק בתל אביב התקיימה כסידרה, ההקרנה בסינמטק בשדרות בוטלה בשבוע שעבר בעקבות לחץ שהפעילו פעילי ימין על ראש העירייה, באמצעות מתקפת הודעות טקסט למכשיר הטלפון שלו. בעקבות זאת נקבע האירוע בבאר שבע.

קמפיין סמסים דומה לא פסח אף על ראש עיריית באר שבע. ביום המיועד להקרנה, הוא יום 12.7.15, נתבקשה גב' חיה נח, מנכ"לית פורום דו-קיום, להגיע בדחיפות לפגישה איתך בעירייה. כיוון שגב' נח הייתה בעיצומן של ישיבות עם צוות העמותה הדבר היה בלתי אפשרי ושוחחתי בטלפון.

בשיחת הטלפון ביקשת לקבל פרטים על פעילות פורום דו-קיום ועל הסרט העומד להיות מוקרן. בשיחה ציינת, כי אסור שתתקיים במקלט פעילות פוליטית. על כך השיבה גב' נח, כי כל פעילות בין יהודים לערבים בישראל נתפשת כפוליטית, אבל בכל מקרה הקרנת הסרט איננה כזו. עוד ציינת, שהתקבלו תלונות משכנים על הפרת הסדר הציבורי. גב' נח תמחה על כך, שכן במהלך תשע שנות הפעילות של העמותה במקלט לא התקבלה אף תלונה ופעילי פורום דו-קיום מקפידים על שכנות טובה. או אז השבת שפורסמו תלונות בפייסבוק, ושאינך יודע האם מדובר בשכנים אם לאו.

גב' נח הציעה לך לצפות בסרט, ולאחר שצפית בו או בחלקו התקשרת אליה בשנית. בשיחה זו טענת שהסרט הוא פוליטי, כיוון שאחד מתושבי עזה המשתתפים בסדנה שמתועדת בסרט אומר, כי הוא רואה לנגד עיניו כל הזמן את שכנתו הילדה ואביה נשרפים ע"י טיל. על אף שהוא לא מציין בסרט מה מקור הטיל ומי שלח אותו, לדבריך הדבר ברור מאליו ובכך הפך הסרט לפוליטי. זאת על אף שגב' נח הדגישה בשיחה, כי אין בסרט איזכור של מדינת ישראל או מעשיה או טרוניה כלשהי נגד ישראל, והוא עוסק אך ורק בדרך טיפול ייחודית במצבים פוסט טראומטיים.

לסיכום הודעת לגב' נח, כי נאסר על הפורום להקרין את הסרט, ולשאלתה השבת, כי המדובר בהנחיה של ראש העירייה. לשאלתך הודיעה גב' נח, שהסרט לא יוקרן בניגוד להוראת העירייה.

בהמשך קיבלה גב' נח את מכתבך מאותו היום, בו טענת כאילו גב' נח הודתה בשיחתכם שפעילות העמותה היא פוליטית. עוד טענת כאילו "אין ספק ואין חולק, כי הקרנת הסרט פוגעת ביחסי השכנות עם התושבים, עלולה לגרום לפגיעה ברגשות של חלק מהם ובשל כך לגרום להפרעה ציבורי". בנוסף לכך ציינת, כי מדובר בפעילות פוליטית בניגוד להסכם עם העירייה ובניגוד לנוהל הקצאת מקרקעין של משרד הפנים. לפיכך סיכמת, כי הקרנת הסרט תהווה עילה לביטול ההסכם ולפנינו העמותה מהמקלט הציבורי.

במכתבך לראשי ארגוני היוצרים, שנושא תאריך של יום 19.7.15 ושנשלח כבר ביום 15.7.15, הרחבת את הטענה כאילו הקרנת הסרט תפגע ביחסי השכנות לא רק עם תושבי השכונה אלא עם תושבי העיר כולם, והוספת: "ההתנגדות העזה שהפעילות עוררה היוותה אינדיקציה מספקת לכך שהפעילות עלולה לגרום לתופעות שליליות מיותרות ולא הכרחיות."

אכן גב' חיה נח הודיעה לך שהסרט לא יוקרן בניגוד להוראה של העירייה, אך אם סברת שיש לראות בכך משום השלמה ולו באי רצון עם ההחלטה – נפלת לכלל טעות. המדובר בהוראה לא חוקית ובלתי סבירה בעליל, שפוגעת בחופש הביטוי ובזכותו של פורום דו-קיום לקיים פעילות תרבותית וחברתית.

פורום דו-קיום מקפיד למלא אחר המטרה לשמה קיבל את המקלט, ולקיים במקום אך ורק פעילות תרבותית, הנוגעת לדו-קיום ערבי-יהודי.

ראש העירייה רוביק דנילוביץ, בתפקידו הקודם כסגן ראש העירייה, היה זה שדאג להקצאת המקלט לפורום דו-קיום, ויש לברך את עיריית באר שבע על שהיא מקצה נכסים עירוניים לפעילות של ארגונים לשינוי חברתי.

חוזר מנכ"ל משרד הפנים אכן אוסר על פעילות פוליטית או מפלגתית בקרקע או במבנה עירוני, שהוקצו על ידי עירייה ללא תמורה או בתמורה סימלית. הביטוי "פעילות פוליטית" הוא ביטוי חמקמק, שיכול להתפרש בדרכים שונות ולהתפרס על מגוון רחב מאד של ביטויים ופעילויות. כיוון שענייננו בזכות החוקתית לחופש הביטוי יש לפרשו בצמצום. תכלית ראויה של האיסור היא למנוע מצב, בו מפלגות ינצלו את נכסי הציבור לפעילות מפלגתית או שהסיעות השונות במועצת העירייה יעדיפו להקצות נכסים עירוניים לקידום פעילות מפלגתית או פעילות פוליטית, שנושקת לפעילות מפלגתית של המפלגה אליה הם משתייכים.

אם לא תאמר כן יהיה בביטוי זה פתח נרחב להטלת צנזורה ולהגבלת ביטויים במיוחד של קבוצות מיעוט שאינן נמצאות בקונצנזוס (השווה עע"מ 3307/04 קול אחר בגליל נ' המועצה האזורית משגב (פס"ד מיום 4.4.05)). בחברה מקוטבת ומשוסעת כמו החברה הישראלית רבים הנושאים השנויים במחלוקת. לפיכך יש לאמץ פרשנות מצמצמת וברורה ככל האפשר של המונח "פעילות פוליטית", שתשאיר שיקול דעת מצומצם לרשויות המקומיות ומרחב פעולה רחב ככל האפשר לארגוני החברה האזרחית ולארגונים לשינוי חברתי.

אימוץ פרשנות מרחיבה תפתח פתח לניצול לרעה, לשרירות ולפגיעה קשה בזכות החוקתית לחופש הביטוי. זאת, שכן הגדרת פעילות כפוליטית תלויה במידה רבה בזהות הגוף המגדיר, במניעיו ובהשקפותיו. מה שנתפס אצל האחד כעניין חברתי נתפס אצל האחר כפוליטי (השווה ע"א 105/92 **ראם מהנדסים קבלנים בע"מ נ' עיריית נצרת עילית**, פ"ד מז (5) 189, 213-214). במקרה כזה תהפוך ההחלטה על איסור קיום אירוע בנכסים של העירייה לעניין, הכפוף לתפיסת עולמם של פרנסי העיר או של פקידי הרשות המקומית, שמטפלים מטעמים בעניין.

בניגוד לעיריית באר שבע עיריית תל-אביב-יפו נוהגת להקצות את המקלטים הציבוריים לאמנים. פירוש רחב של המונח פעילות פוליטית יכול להוביל למצב אבסורדי, בו צייר שיוצר אמנות פוליטית יושלך מן המקלט, ויישארו במקלטים העירוניים רק אמנים, שעוסקים באמנות מופשטת או מציירים דומם של פירות ופרחים.

מי שרגשותיו עלולים להיפגע מהקרנת הסרט הוא ערל לב, שאוטם את עיניו ואת אוזניו לסבלו של האחר. התכוונתי להרחיב בנקודה זו, אבל מלאכתי נעשתה בידי אחר. ראש המועצה האזורית שער הנגב, אלון שוסטר, התייחס לנושא באיגרת "מילים לשבת", ששיגר ביום ו' האחרון לתושבי המועצה. בשל חשיבות הדברים הם מובאים במלואם:

”כן בבית ספרנו!”

”רעד בעזה” הוא סרט המספר על מפגש של הפסיכולוג ההולנדי יאן אנדראה, המטפל בנפגעי טראומה ברחבי העולם, עם קבוצת מטפלים בעזה. בלחץ פוליטי, הסרט לא הוקרן בסינמטק שדרות וגם לא בבאר שבע.

הטענות כנגד הסרט הן שהיוצרים הם אנטישמים ואנטי ישראלים ושהסרט מיועד לפגוע במדינה, שאין להקרין סרט פוליטי במוסד ציבורי, שהקרנת סרט, שמגלה אמפטיה לאזרחי עזה בערי הדרום שסובלים מטרור עזתי, מהווה פגיעה ברגשות הציבור.

צפיתי בסרט. אין בו גרם של פוליטיקה, רק רגישות אנושית; אין בו הסתה כנגד ישראל או יהודים, אך ורק תיאור הצער והעצב העמוקים שהם מנת חלקם של השכנים שלנו. יש בו עובדות כואבות, שלתפיסתי, אדם אינו רשאי להתעלם מהן, גם אם איננו אשם בהן.

גדלתי בבית שבו חמלת הזולת – השכן, האחר, אפילו האוייב, כל שכן האזרחים החפים מטרור - לא פגעה, כהוא זה, בתביעה לקחת אחריות על ”עניי עירי”.

אני מקווה שההתנגדות להקרנת הסרט הינה רק פוליטית. שכן, התנגדות שמקורה בחוסר מוכנות להודות בסבל הזולת הינה קריסת קווי ההגנה של תרבות אנושית בסיסית. לא אתן לכך יד.

הסרט ראוי להקרנה בפני המטפלים שלנו, שעוסקים בעבודת הקודש של חיזוק הנשמות הפגועות של הילדים ושל המבוגרים שלנו. הסרט ראוי להקרנה בפני התושבים על הגבול, שגם הם חיים במתח ובחרדה ושליילת רגשות אלו משכניהם לא תשפר את מצבם, כהוא זה. אנחנו ראויים למפגש עם המטפלים העזתיים עצמם, לחבק אותם ולבכות יחד איתם.

לא, איננו אשמים - בוודאי לא בלעדית, גם לא העיקריים - במצבם של אזרחי עזה. לעומת זאת, אם נמנע מעצמנו את הידיעה כמה קשים חייהם, אם נתנכר לחוסר האונים בו הם שרויים, ניקלע למחוזות האטימות האנושית, שאסור ליהודי, אסור לבן אנוש, לשהות בהם.

אם מפיצי הסרט ירצו בכך, הוא יוקרן בשער הנגב.”

לא ניתן להתעלם מהרקע להחלטת העירייה, והוא הקמפיין של פעילי ימין להפעיל לחץ על ראש העירייה, שיגרום לו להתערב ולבטל את ההקרנה. עדות לכך הן ההיטפלות למשפט אחד, שנאמר בסרט שאורכו 30 דקות, והטענות המופרכות שהעלית מן הגורן ומן היקב כאילו תושבי השכונה התלוננו נגד ההקרנה. כשעומתת עם הדברים טענת שפורסמו תלונות בפייסבוק, ואינך יודע האם מדובר בתושבי השכונה אם לאו. למעשה לא ברור כלל אם תושבי העיר השתתפו בקמפיין הזה, כשברור לכל בר בי רב שהוא איננו יוזמה מקומית ואין לו קשר לתושבי העיר.

הטענה כאילו הקרנת הסרט עלולה לגרום להפרת הסדר הציבורי או לתופעות שליליות אחרות אף היא חסרת בסיס עובדתי. אפילו היה לה בסיס, הפסול שבהישענות על טענה זו ברור מאליו: יש בכך פגיעה בחופש הביטוי של פורום דו-קיום בשל איומים של המתנגדים לפעילותו, או בלשונו של השופט ברק יש בכך ”לתת וטו לאספסוף ופרס לאלימות” (בג”ץ 153/83 לוי נ’ מפקד המחוז הדרומי של משטרת ישראל, פ”ד לח (2) 393, 404).

לפיכך נבקשך לבטל לאלתר את החלטה שלא לאפשר את הקרנת הסרט.

בכבוד רב,

דן יקיר, עו"ד
היועץ המשפטי

העתק: מר רוביק דנילוביץ, ראש עיריית באר שבע